

KLUB PUTNIKA

VODIČ ZA JEFTINO PUTOVANJE

Lea Rezić
Jesen, 2014. godina

SADRŽAJ:

1. PRIJEVOZ	3
1.1. Autostop	3
1.2. Stopiranje preko vode ili zraka	3
1.3. Biciklom ili pješke	4
1.4. Jeftini letovi, carpooling i vlakovi	4
2. SPAVANJE	5
2.1. Kampiranje na divlje	5
2.2. Oprema za kampiranje	6
2.3. Stranice za razmenu gostoprimstva	7
2.4. Volontiranje i razmjena rada	8
2.5. Meditacijski centri, Rainbow i okupljanja stopera	10
2.6. Ostala mjesta	11
3. HRANA	11
3.1. Recikliranje hrane	12
3.2. Po restoranima	14
3.3. Pučke kuhinje i socijalni centri	15
3.4. Pitanje srama i morala	15
3.5. Spravljanje hrane na putu	16
3.6. Lovci/sakupljači	17
3.7. Voda	17
4. INTERNET NAŠ SVAGDAŠNJI	18
5. BESPARIČNA KOZMETIKA – AKO STE BAŠ HARD-CORE	18
6. POSLOVI PO PUTU	19
7. OSTALI SAVJETI	20

1. PRIJEVOZ

Što se samog čina prelaženja od točka A do točke B tiče, postoje razne alternative konvencionalnim prevoznim sredstvima gdje putujete kao kofer. Ako nemate novca, to obično znači da imate slobodu (jer ne trošite vrijeme na stjecanje istog), te stoga možete pribjeći metodama putovanja koje iziskuju više vremena, truda i kreativnosti.

1.1. Autostop

To je naravno ulaženje u automobile stranaca! Mnoge članke možete pronaći u rubrici Stoperski vodič. (www.klubputnika.org> Servis> Stoperski vodič). Sudeći prema kolektivnom iskustvu članova Kluba putnika koji imaju na stotine hiljada kilometara pređenih autostopom, ovaj vid putovanja je sasvim bezbedan, uprkos brojnim predrasudama.

1.2. Stopiranje preko vode ili zraka

Osim stopiranja vozila koja se kreću po zemlji (to ne moraju uvijek biti automobili), moguće je stopirati i brodove te uloviti čak i besplatne prekooceanske plovidbe kao član posade. Naravno da je iskustvo sa brodovima prednost!

- www.findacrew.net tu možete napraviti profil i naći ljude koji traže posadu.
- www.floatplan.com – ista stvar, samo besplatna.
- www.crewseekers.net – još jedna od takvih stranica.

Postoje čak i ljudi koji su ustopirali avione, uglavnom privatne, no čak i komercijalne! O tome ne postoje neki veliki savjeti, samo morate biti dovoljno sretni (i uporni) da nađete na pravu osobu u pravo vrijeme i objasnite im svoju situaciju.

Neki ljudi samo vise po aerodromu i pitaju ljude da im kupe kartu. Uglavnom ciljaju na ljude u odijelima, od kojih su neki u mogućnosti reći svojoj kompaniji da su propustili let, te kupiti novi koji daju vama. Zvuči nemoguće, ali je u principu toliko blesavo da je moguće.

1.3. Biciklom ili pješke

Ako vam dosadi ovisiti o drugim prijevoznim sredstvima, možete probati napraviti dulje ture biciklom, a ako vam je i to prebrzo, možete hodati! Ako ste s biciklom, ljudi će biti još spremniji pomoći. Valjda zato što je to nešto zahtjevnije, a i zato što je imidž stopera ukaljan glupim filmovima, dok svi još vjeruju umornom biciklistu.

1.4. Jeftini letovi, carpooling i vlakovi

U današnjem svijetu, nude se mnogi veoma jeftini letovi. *SkyScanner*: www.skyscanner.com je dosta dobar pretraživač jer možete utipkati od neke zemlje za bilo gdje, i to kroz čitavu godinu. Možete naići, primjerice, na letove iz Španjolske za Meksiko za 100€. Ili iz Njemačke do Brazila za 280€. Do Australije možete otići za 400\$ ako prvo odletite iz Norveške za Tajland (250\$) te onda od Tajlanda za Australiju (150\$). Poigrajte se i vidite što se sve nudi! Dobar pretraživač je također i Google flight explore. Još uvijek ne podržava sve zemlje ili letove, ali za one koje podržava je genijalan zato što isto omogućava dosta slobode sa postavkama pretrage te vam čak izbacuje kartu sa destinacijama i cijenama.

Za letove po Evropi dobar pretraživač je *AzAir*: www.azair.eu jer daje mogućnost pretrage okolnih aerodroma – npr. možete pretraživati letove za London ne samo iz Beograda, nego u isto vreme i iz Temišvara, Budimpešte i drugih obližnjih gradova.

Za one koji nemaju jasno definisanu destinaciju nego bi samo mrdnuli, predložimo sajt *Drungli*: www.drungli.com – ukucate polazni grad i datum kada biste putovali, a ovaj pretraživač vam pokaže kuda možete najjeftinije leteti u to vreme. *BlaBlaCar*: www.blablacar.com je jedan od tkz. carpooling sajtova, mesto na kome ljudi nude da vas povezu do određene destinacije često za mnogo manje novca nego što vam treba za autobusku ili voznu kartu. Potrebno je samo napraviti profil, pronaći i dogovoriti vožnju.

2. SPAVANJE

Uz internet je sasvim moguće spavati uokolo bez ikakve opreme. Ali ako se ugledate na puža i ponesete sa sobom i svoju kuću, šanse za pronalazak mjesta za spavanje se povećavaju te imate više slobode zalaziti u slabo naseljene krajeve. Često postoji i mogućnost da prenoćite (ako nemate izbora) i na autobusnim postajama, po klupicama u parkovima, na plažama, po kolodvorima, pa čak i napuštenim kućama ili kojekakvim nastambama. Imajte mašte!

2.1. Kampiranje na divlje

Na mnogim je mjestima moguće kampirati na divlje, a u nekim zemljama (poput Kanade, Finske, Švedske, Norveške, Irske i Škotske) čak i legalno. Nemojte biti bučni, nemojte praviti vatru, tj. budite skroviti i pametni, ne zadržavajte se mnogo dana, već samo preko noći i sve bi trebalo biti okej. Čak ako vas netko i ulovi, uglavnom vam neće praviti velike probleme ako objasnite da ste siromašni putnik koji se jednostavno umorio i odlučio zaspati. Moguće je također pitati ljude za gostoprimstvo. Samo pokucajte/pozvonite na vrata, objasnite tko ste i tako to i upitajte biste li mogli kampirati u njihovom dvorištu. Ponekad će vas ljudi odbiti, a ponekad prihvatiti. Često će isprva biti sumnjičavi (ipak većina svijeta gleda glupe filmove na teveu), ali kad vas upoznaju, opustit će se, te vam čak ponuditi nešto hrane ili priliku da se otuširate.

2.2. Oprema za kampiranje

Dok neki ljudi preferiraju šatore, drugi preferiraju samo karimate ili šatorska krila. Još jedna alternativa su mreže za spavanje, koje mogu biti vrlo kompaktne, prostrane i kvalitetne – poput onih koje dolaze sa mrežicom za komarce (te se tako sasvim zatvore) i ceradom za kišu. Prednost šatora jest što vam ne treba drveće, lakše se u njemu kretati, preoblačiti i slično te možete u njega staviti i sve svoje stvari ili pozvati nekoga da vam se unutra pridruži. Prednost mreže za spavanje jest što je lakše sakriti se među drvećem, uvijek je jednako udobno jer vas ne probadaju kojekavi kamenčići, češeri ili drvca, te niste na potencijalno vlažnom podu.

U mreži je preko ljeta ugodnije, ali preko zime teže (ali ne i nemoguće) što se tiče izolacije od hladnoće. Bilo da kampirate sa šatorom ili mrežom za spavanje, obična podloga čuda čini! To može biti skupi karimat za kampiranje, jednostavna spužvasta stvar za jogu ili plažu, pa čak i one folije koje se stavljaju na automobilske vjetrobrane za reflektiranje sunca – u ovom slučaju to može reflektirati vašu toplinu nazad prema vašem tijelu te ih ponekad možete naći odbačene ili izgubljene uz cestu. Izolacija od tla i zraka je veoma bitna.

Što se tiče vreća za spavanje, ako idete isključivo po kućama stranaca preko interneta, dovoljna je lagana ljetna vreća za cijelu godinu, ali ako kampirate u prirodi van ljetnog perioda, razmotrite opciju da nabavite nešto težu i skuplju, ali topliju vreću. Alternativa kupovanju toplije vreće jest da sami napravite dodatni sloj od sintetičke deke (doslovno, uzmite jednu ili dvije sintetičke deke i zašijte ih u vreću koju zatim možete staviti unutar vreće za spavanje). Ako hoćete nešto napredniju sam-svoj-majstor verziju, nađite nekoliko starih pernatih jastuka i napravite unutarnju vreću od deka i perja. Mašta pomaže!

2.3. Stranice za razmenu gostoprimstva

Internet je magična stvar za besparična putovanja. Postoje brojne stranice preko kojih možete naći ljude slične vama koji vas mogu ugostiti na nekoliko dana, ili dulje. Trenutno daleko najpoznatiji sajt sa najviše korisnika jest CouchSurfing www.couchsurfing.org. Osim slanja poruka i zahtjeva, na kaučsurfu možete napraviti takozvane otvorene zahtjeve – gdje samo upišete gdje biste i kad išli i objasnite malo o svom putu te čekate da vidite hoće li vas itko pozvati.

Prednost ovoga jest što stvarno možete biti brutalno iskreni te napisati nešto tipa „Možda prođem ovuda, možda ne, idem stopom pa pojma nemam. Ako bi netko bio toliko fin da me pozove, molim vas da mi pošaljete adresu i broj mobitela pa vam se javim ako se tamo pojavim. A kad, ne znam. Jebiga, idem stopom.” Naravno, valja da napišete nešto i o sebi i svom životu i da budete smiješni i pozitivni, ali začudili biste se kako ljudi dobro reagiraju na takve otvorene zahtjeve!

Ako pak birano tražite ljude slične vama, CS je dobar jer se možete učlaniti u grupe koje vas zanimaju (poput grupe za autostop ako idete stopom, ili u grupu za bicikliste ako idete biciklom), te onda ograničite pronađene profile u određenom gradu samo na ljude koji su u toj grupi koja vas zanima. Npr, idete za Beograd, nađete sve ljude koji nude smještaj u Beogradu, ali ih ograničite samo na ljude koji su u grupi zvanj:

“Hitchhikers” <https://www.couchsurfing.org/group.html?gid=12>. Kolege stoperi razumiju da im ne možete dati točan sat dolaska. Također, možete ograničiti pretragu sa nekom riječju, te npr. možete reći „kaučsurfu” da vam izlista u Parizu samo ljude koji u svojem profilu spominju riječ „skvot” ili pretražiti cijeli svijet za ljude koji spominju „češnjak”. Možete naći ljude koji mogu udomiti preko troje ljudi, ili ljude koji prihvaćaju djecu ili ljubimce. Poigrajte se malo i otkrijte što se sve može.

- *WarmShowers* – <https://www.warmshowers.org/> stranica za razmjenu gostoprimstva, prvenstveno za ljude koji putuju na dva točka (biciklistička).
- *BeWelcome* – <http://www.bewelcome.org/> funkcioniра po sličnom sistemu kao CouchSurfing, noviji je sajt i ima mnogo manji broj korisnika, ali nije profitna organizacija (CS je postao profitna organizacija te ga mnogi žešći putnici izbjegavaju). BeWelcome je također i jednostavniji za korištenje – samo šalјete i primате poruke, ne prepadaju vas silni različiti prozorčići i kojekakve opcije.
- *HospitalityClub* – <http://www.hospitalityclub.org/> još jedna alternativa kauču, manje poznat, te se u zadnje vrijeme čini da pomalo izumire.
- *Airbnb* – <https://www.airbnb.com/> isto kao kaučsurf, samo što je u pitanju razmjena novca. Nekim ljudima je tako ugodnije. Ako netko baš tako voli, nek izvoli.

2.4. Volontiranje i razmjena rada

Osim ovih stranica, postoje također brojne stranice za volontiranje, odnosno razmjenu rada za smještaj i hranu. Koncept jest da ne radite previše, već do 5 sati po 5 dana u tjednu, te u razmjenu dobijete smještaj i hranu. Ovo je super prilika za odmor od duljeg putovanja, prilika za čitanje knjiga, upoznavanje jednog mjesta ili učenje novih vještina. No, valja napomenuti kako često nećete naučiti ništa ekstra magično ili kul, već ćete obavljati kojekakve normalne svakodnevne poslove poput čupanja korova (naravno da ima iznimaka!), a često ćete raditi i više od pet sati. Možete birati biste li radili na farmama, u hostelima, ili pak čuvali djecu ili konje ili nešto šesto.

- *VolunteersBase* – <http://www.volunteersbase.com/> -poprilično nov sajt, ali sasvim besplatan.
- *ThePoosh* – <http://thepoosh.org/> - još jedna besplatna alternativa volonter-skim bazama, u ovom slučaju isključivo za projekte ekoloških građevinskih poduhvata.
- *FreeWwoof* – <http://free-wwoof.info/> lista nekih wwoof mjesta koji su pristali biti na listi dostupnoj besplatno.
- *WorkAway* – <http://www.workaway.info/> stranica koja se plaća 23€ (ili 30€ za dvoje ljudi) za pristup velikoj bazi kontakata za volontiranje na raznim projektima (farme, obitelji, hosteli, socijalni centri) po cijelom svijetu. Članstvo vrijedi dvije godine.
- *HelpX* – <http://helpx.net/> 20€ za jednu osobu ili par (ista cijena), za volon-tiranje po bilo kakvim projektima po cijelom svijetu za dvije godine. U principu isto kao Workaway samo malo jeftinije, manje fensi sajt i manje profila u Europi, ali nešto više po sjevernoj Americi.
- *Wwoof* – <http://www.wwoof.net/> vjerojatno najpoznatiji sajt za volontiran-je, ali samo na organskim farmama. Članstvo ovisi o zemlji (negdje je besplatno, u većini ce plaća na jednu godinu samo za tu zemlju).
- *EVS* – http://europa.eu/youth/evs_database Evropski volonterski servis: bilo ko sa manje od 30 godina može do godinu dana živeti i volontirati u zamenu za hranu, stan i džeparac u nekoj evropskoj zemlji.
- *Aupair* –babysitting u inostranstvu,u zamenu za smeštaj, hranu i simbolični džeparac.

- *Erasmus Placement* – Vjerujemo da ste svi čuli za Erasmus, no također postoji i Erasmus stručna praksa, koju po novim pravilima možete odraditi i nakon završetka studija, a koja mora završiti najkasnije 12 mjeseci od diplome. Trajanje je od 3 do 12 mjeseci, a prvih 6 mjeseci imate mjesečnu stipendiju čiji iznos ovisi o zemlji u koju idete. Od “naših” zemalja, uključene su Slovenija, Hrvatska i Makedonija. Za više informacija obratite se ECTS koordinatorskom centru na svom faksu ili u Uredu za međunarodnu suradnju vašeg Sveučilišta.
- *Eurodyssee* – <http://www.eurodyssee.eu/> stručna praksa koja pokriva većinu europskih zemalja, samo ne u cjelini, već po regijama. Ukoliko vaša regija nije uključena u projekt, možete ići do gradske, županijske ili regionalne uprave i informirati ih o programu te ih potaknuti da se učlane: <http://www.eurodyssee.eu/regions/how-can-a-region-join.html> Na stručnu praksu mogu otići svi između 18 i 30 godina na boravak od tri do sedam mjeseci. Plaćeni su stan i životni troškovi, a ponekad i putni troškovi.

2.5. Meditacijski centri, Rainbow i okupljanja stopera

Još neki od načina da se malo odmorite od stalnog putovanja jesu Vipassana: <https://www.dhamma.org/en/locations/directory> meditacijski centri, u koje su dobrodošli svi, možete ih pronaći u mnogim zemljama svijeta, a operiraju po sistemu donacija. Ako imate nešto za doprinjeti, doprinesite, ako ne možete, ne morate. Morate, doduše, biti u mogućnosti mirovati na jednom mjestu na duže vrijeme i (očito) biti zainteresirani za meditaciju.

Postoje također i sastajališta *Rainbow* obitelji:

http://en.wikipedia.org/wiki/Rainbow_Gathering, što su u principu suvremeni hipiji i ini alternativni putnici koji se nađu na jednom mjestu, žive skupa, zajedno kuhaju i jedu te održavaju kojekakva zbivanja, poput velikih vatra, improviziranih koncerata i slično.

Uglavnom informacije nisu sasvim javne, već morate biti pozvani, ali kada krenete jeftino putovati lako upoznate ljude koji vam daju link na neki sajt ili slično. Što se rainbowa tiče, možete upoznati mnoge drage ljude, ali čuvajte se rainbow-rrhee (eufemizam za moguću posljedicu kolektivne rainbow kuhinje. Naziv su nadjenuli sami Rainbow ljudi, nije to ništa strašno). U Europi, a često i drugdje, možete naići na sastajališta stopera. U Europi je najjača skupina na FaceBook grupi *HitchGathering*:

<https://www.facebook.com/groups/hitchgathering> ,koja povezuje šaroliku mrežu stopera koji se sastaju jednom godišnje, ali komuniciraju neprestano o svemu i svačemu.

2.6. Ostala mjesta

Ako vam se spava, spava vam se. Na što ste manje udobnosti navikli, to više izbora imate. Kojeakva napuštena kuća, gradilište, klupa u parku, mjesto ispod tobogana, plaža, pa čak i zahod mogu poslužiti kao privremeno sklonište. Ako vam treba neko sigurnije mjesto, uvijek možete potražiti vatrogasnu postaju, crveni križ, crkvu ili čak policijsku postaju. Ako pitate u crkvi potrudite se pričati izravno sa svećenikom, kod vatrogasaca se redovito možete i otuširati, u crvenom križu će vas uglavnom primiti, a i policajci začuđujuće dobro reagiraju te vam mogu ili predložiti gdje da kampirate na divlje ili vam čak ponuditi krevet u praznoj ćeliji. Pitati možete i na benzinskim postajama i bolnicama, ili potražiti autobusnu postaju ili kolodvor.

3. HRANA

Vjerovali vi to ili ne, ljudi ne jedu novac, ljudi jedu hranu. A hrane ima svugdje! Što se besparičnog putovanja tiče, zemlje se mogu ugrubo podijeliti u dvije kategorije. U bogate zemlje i one koje to nisu. U razvijenim zemljama možete živjeti od otpada, a u siromašnim zemljama ljudi su uglavnom veoma gostoljubivi i vrlo rado će vam pomoći ako im objasnite svoju situaciju.

3.1. Recikliranje hrane

Razvijene zemlje su ekstremno rastrošne, te se lako može preživjeti od njihovog otpada. Iako u našem jeziku još uvijek ne postoji neki uvriježeni naziv za tu aktivnost, riječ je o recikliranju hrane, na engleskom znano kao „Dumpster-diving” (također „Skipping” u Engleskoj ili „Bin-diving” u Australiji). Koncept je vrlo jednostavan; umjesto da uđete u dućan, zaobiđite ga, pronađite kontejner za smeće, otvorite ga i prekopajte. Vrlo vjerojatno ćete pronaći sasvim kvalitetnu jestivu hranu!

Nekoliko savjeta za recikliranje hrane:

Kopajte po kontejnerima nakon što se radnja zatvorila—tako ćete imati više privatnosti, manja je vjerojatnost da vas netko otjera, a to je uglavnom i najbolje vrijeme, jer mnogi dućani bacaju proizvode netom prije zatvaranja. Moguće je, naravno, kopati i po danu, samo budite savjesni i bez srama.

Budite pristojni! Ako je sve zapakirano u vrećama, lako možete po osjećaju težine i opipa ustanoviti ima li hrane u pojedinoj vreći ili ne. Ako opipate nešto obećavajuće, vreću odvežite, prekopajte, te zatim ponovno zavežite. Ponekad morate vreću nasilno otvoriti, ali svejedno pokušajte biti što čišći i nemojte ništa razbacivati po podu. Ako nešto, pak, izvadite vani kako biste prokopali dublje, nemojte zaboraviti sve vratiti unutra te na kraju poklopiti kontejner. Najbolje neka sve izgleda kao i prije, jer što ste uredniji to su veće šanse da nikome neće smetati vaša aktivnost te vlasnici dućana neće pribjeći zaključavanju kontejnera. Pokušajte biti što tiši, makar to ponekad bilo teško (kad naidete na kile čokoladnih keksiju uglavnom počnete vrištati od veselja.)

Zlatno pravilo recikliranja hrane jest da idete ravno do dna! Nemojte biti sramežljivi, moguće je da na vrhu nema ničega, ali je dno kontejnera puno hrane. Jednostavan trik jest da nagnete kontejner.

Što se opreme tiče, za noćno kopanje trebat će vam svjetiljka. Najprikladnije su one naglavne lampice, ali bilo što može poslužiti. Imajte također na umu kako su neki kontejneri prljavi, ili se po dobrim namirnicama prolje neki razbijeni jogurt ili trulo voće. Neka vas to ne spriječi. Ako vam se gadi dirati nešto ljepljivo, možete sa sobom ponijeti gumene rukavice, bočicu vode ili vlažne maramice. Obavezno ponesite sa sobom vrećice, veliku naprtnjaču ili bisage za bicikl. Morat ćete nekako odnijeti svu tu hranu doma! Također, kraj kontejnera često možete naći odbačene kutije koje dobro dođu za odnošenje ulova.

Ako vas, pak, zanima što ćete uzeti a što ne, to ovisi o vama. Zaboravite na religiozno vjerovanje u datum isteka roka trajanja. U Europskoj uniji, ti su datumi pomaknuti unaprijed, te vrlo često možete naći i sasvim jestive mliječne proizvode koji su istekli prije nekoliko dana. Često se također nalazi i hrana kojoj nije istekao rok, ili pakiranje od, primjerice, deset narandži od kojih je jedna trula, ostalih devet savršeno, ali sve se mora baciti. Valjanost namirnica također ovisi o vanjskoj temperaturi; preko zime hrana ostaje hladna, a može se i zamrznuti. Preko ljeta se brže kvari – ali i to ovisi, ponekad usred ljeta naiđete na jogurt koji je još uvijek hladan, što znači da je netom bačen. Eksperimentirajte, vidite na što nailazite, što vam se sviđa, a što ne! Vjerujte svojim osjetilima mirisa i okusa više nego čitanju datuma. Iako je to zdravorazumski, valja napomenuti kako je najbolje izbjegavati uzimanje proizvoda kojima je pakiranje otvoreno, te staklenki i limenki koje više nisu vakumirane. Moguće je pronaći i stvari koje nisu hrana. Vrijedi proviriti iza sportskih dućana – nevjerojatno je kakve stvari možete pronaći, prošlosezonsku odjeću, cipele, čak i ruksake, bisage, svjetla za bicikle. Takvi ulovi su rjeđi, ali vrlo vrijedni!

Recikliranje i zakon – legalni status ove aktivnosti ovisi o zemlji. U nekim zemljama, poput Francuske, smeće ne pripada nikome, te je kopanje po kontejneru legalno.

U mnogim zemljama nije, ali nitko vas u principu neće tužiti, jedina potencijalna neugodnost jest da vas netko zamoli da se prestanete i odete od kontejnera. Ponekad su kontejneri zaključani ili sakriveni iza ograda. Iako je „traspasing“ ilegalan, ako to činite noću, lako je moguće te često možete naći vrlo dobre stvari. Naravno, takve aktivnosti poduzimajte uz vlastitu odgovornost i dodatnu dozu opreza. Najkorisniji sajt za recikliranje hrane je *TrashWiki* http://trashwiki.org/en/Main_Page – gdje kolektivno pišu sviza sve. Wiki je pun članaka o vrstama kontejnera, pojmovima (dumpster-diving, freeganism i slično), a možete i ukucati lokaciju, državu ili grad koji vas interesira, provjeriti koji je legalni status te vidjeti je li itko napisao lokacije dobrih mjesta. Ako otkrijete koju dobru lokaciju sami, molimo vas da nadopišete na ovaj kolektivni wiki!

3.2. Po restoranima

Kako jesti u zemljama gdje nema smeća? Prihvatite slatkiše od stranaca sa ulice. Štoviše, ukoliko se ne sramite previše, možete otići u bilo koji restoran ili se obratiti uličnom prodavaču; predstavite im se, objasnite tko ste i što ste, odakle dolazite i kako putujete i pitajte imaju li možda nešto ostataka ili bilo kakve hrane koje bi vam mogli dati besplatno. Po mogućnosti, na lokalnom jeziku. Ne biste vjerovali kako pozitivno ljudi reagiraju na takvo pitanje. Možda zvuči nevjerovatno, ali u stvarnosti ljudi su poprilično dobrodušna bića i ako ih izravno upitate za pomoć, rado će vam biti na usluzi. Možete također ponuditi svoju pomoć, malo pomesti ili oprati suđe, ali većina ljudi će reagirati sa smješkom, reći vam da sjednete, pitati vas kojakakva pitanja te vam dati nešto hrane. Ako malo razmislite, za jedan restoran, tanjur riže ili dvije tortilje stvarno nisu nikakav gubitak, a cijela ta situacija ih pomalo izbaci iz takta i često razveseli. Najbolje je izravno pitati vlasnika, budući da zaposlenici ponekad ne znaju što da naprave. Moguće je da vam netko kaže ne, ali ako vas to ne obeshrabri, vrlo lako možete preživjeti bez novca (čak mnogo kvalitetniju hranu po restoranima bez para nego sa niskim budžetom jer u toj situaciji uglavnom jedete najjeftiniju tjesteninu sa umakom od rajčice).

3.3. Pučke kuhinje i socijalni centri

U nekim zemljama vrlo lako možete pronaći centre koji gladnim ljudima serviraju besplatnu hranu. Suprotno uvriježenom mišljenju, ta mjesta ne postoje isključivo za lude beskućnike, već sve one koji su gladni a nemaju novca da se stalno hrane. Ako se pojavite na takvom mjestu kao zalutali besparični putnik, ljudi će vam vrlo rado pomoći, nahraniti vas i poslušati vašu priču. Možete ponuditi svoju pomoć sa čišćenjem i slično, iako je uglavnom takva mjesta neće prihvatiti.

Također možete naići na mjesta u kojima možete dobiti prehrambene namirnice, te čak odjevne predmete, obuću ili kozmetiku. Pitajte lokalne ljude ili Google. U Europi je to primjerice Crveni križ i Emmaus.

3.4. Pitanje srama i morala

Ako vam nešto treba, pronaći će se, pa makar zatražili pomoć od dobrodušnih ljudi ili socijalnih centara. U tome nema ničeg lošeg i ničeg čega se treba sramiti. Ako nemate novca, nemate novca, nije bitno jeste li izgubili posao ili ste po izboru siromašni. Ali uvijek budite pozitivni, ponudite pomoć, zahvalite se, i naravno, pomognite drugima na koje naiđete! Ako primjerice odete u lov po smeću, nađete mnogo stvari, te na putu nazad kući naiđete na nekoga tko prosi – ponudite im nešto od toga što ste našli. I objasnite im odakle je došlo i kako i sami mogu naći hranu.

Neke zanima samo novac, ali začudili biste se koliko prosjaka pojma nema da mnogo fine hrane leži u kontejnerima! I svi uvijek prihvate pokoji jogurt, kekse ili čokoladu, nešto što se lako jede i ne zahtijeva kuhanje. Vrlo je bitno da odvučete svoj um iz uvriježenog sklada recipročnosti. To što je netko vama pomogao, ne znači da im dugujete nešto više od iskrene zahvalnosti. Također, kad god možete, pomozite drugima bez da od njih očekujete išta zauzvat!

3.5. Spravljanje hrane na putu

Ako preferirate sami spravljeti svoju hranu, vrlo jeftina alternativa ponekad skupim prijenosnim kahalima (skupima zato što često morate kupiti poseban plin u posebnim spremnicima), jest da sami napravite svoje kahalno:

<http://www.instructables.com/id/Can-Stove/?ALLSTEPS> – primjerice od praznih konzervi pive ili kole, koje zatim palite sa medicinskim alkoholom (što veći postotak to bolje, a može se lako naći u većini zemalja i jeftinije je od plina u malim spremnicima).

Od konzervi možete napraviti i malu peć na drva:

<http://www.thediyworld.com/DIY-Rocket-Stove-Make-Your-Own.php> – nešto veće i teže, ali dobro ako putujete sa više ljudi i kuhate za sve, a ostaje vam uvijek i mogućnost da napravite malu vatru, samo budite veoma pažljivi.

Dok kampirete, lako možete napraviti doručak ili kavu bez kuhala. Prije spavanje možete namočiti zobene pahuljice sa običnom vodom (i po želji dodati cimet, šećer, čokoladu), te ujutro pojesti finu zobenu kašu. Kavu lako možete napraviti kao hladni frappe – nešto instant kave (po izboru sa šećerom) stavite u bočicu, dolijte vodu i energično promućkajte! Rezultat nije neka fina kava, ali za vrlo malo novca funkcionira za zadovoljavanje kafeinske ovisnosti.

Ako svaki dan odete u birtiju po šalicu kave – to je mnogo mnogo novca na dulje vrijeme, te se kupovanje jednog pakiranja instant kave isplati već nakon tri jutra hladnog frappea.

Sa sobom možete nositi i jednu od onih poklopnih termos čaša, u kojima možete napraviti vruću kavu, čaj, zobene ili jednostavnu juhu. U većini restorana ili kafića, ljudi će vam rado pokloniti čašu vruće vode, a isto možete zatražiti i na benzinskim postajama, ili čak kućama običnih ljudi.

3.6. Lovci/sakupljači

Ne zaboravite, naravno, brati vočke i sakupljati orašaste plodove. Moguće je također i ribati, u nekim zemljama je legalno ako nemate nikakvu kompliciranu opremu, a i ondje gdje nije legalno, rijetko će vas netko smetati ako ribate samo sa flaksom, udicom i olovom. Vrlo jednostavnu spravu za ribanje možete napraviti od prazne limenke ili male bočice, samo zavežite flaks i omotajte ga oko boce ili limenke, što dalje bacite olovo, te zatim tu bocu/limenku ostavite držati u ruci i pustite da se flaks odmota. Isto možete uraditi i bez boce, samo imajte flaks na plastičnom kolutu ili prvom štapiću iz šumarka.

3.7. Voda

Ne verujte u laži proizvođača vode u plastičnim bocama. U mnogim zemljama skroz je okej piti vodu iz špine. Čak i ako stvarno ne želite piti tu vodu, ne morate stalno kupovati bočice. Imajte jednu čuturu – rijetko koja birtija ili restoran će vam odbiti napuniti bocu, a ako lokalni ljudi ne piju iz špine, dat će vam s aparata za vodu. Besplatno. Samo pitajte, nasmiješite se i zahvalite. U obzir dolaze i kojekakvi filteri, od mehaničkih do kemijskih, ili čak prokuhavanja vode ili ostavljanja na suncu u npr prozirnoj staklenoj boci na jedan dan. Za putovanje bi možda najprikkladnije bilo nešto poput *LifeStraw*: <http://www.buylifestraw.com/>, jer je maleno i lagano. Postoje razne podjednako prikladne alternative, iako sve iziskuju početni novčani ulog (ili kontaktirajte neku od tih kompanija i ponudite usluge reklamiranja u razmjenju za besplatne proizvode – provjereno moguće).

4. INTERNET NAŠ SVAGDAŠNJI

Mnogi ljudi putuju sa kojekakvim pametnim telefonima, tabletićima i kompjuterima. Sve je to korisno, i može biti super, ali da se može bez toga – može! Do besplatnog interneta, kao i pristupa računalu, često možete doći u javnim knjižnicama, turističkim uredima i kopiraonicama. Ako nemate druge opcije i stvarno nemate para, možete u internet cafe-u zamoliti za besplatnih 15 ili više minuta – i uglavnom će vam ljudi dopustiti sa smješkom!

Ako pak imate svoj uređaj, besplatni internet možete nekada naći na trgovima, te vrlo često u prijespomenutim knjižnicama i turističkim uredima. McDonalds restorani uglavnom imaju nezaštićene mreže, kao i slični lančani restorani, a ta mjesta su obično krcata i nitko neće primjetiti ako se pojavite sa računalom a ništa niste naručili. Također, ako ste dovoljno uporni, uvijek možete provaliti pokoju wifi lozinku (začudujuće često je ime birtije ujedno i lozinka).

Ako razmišljate koju spravu nabaviti, imajte na umu da je bitno za što vam sprava treba. Ako vam treba nešto samo da provjerite mail i fejs, dovoljno je imati pametni mobitel koji hvata wifi. Dobra alternativa su e-book čitači, jer im baterija dugo traje, noviji modeli mogu na internet, a očito služi i za čitanje knjiga. Ako pak volite imati više slobode za pisanje i obradu fotografija, ponesite svoje prijenosno računalo, ali imajte na umu da je to dosta potencijalno bespotrebne kilaže.

5. BESPARIČNA KOZMETIKA – AKO STE BAŠ HARD-CORE

Dentalna higijena; možda zvuči nemoguće, ali zubi se ne moraju prati kupovnom zubnom pastom! Neki putnici koriste sol (da, sol koje dođe iz mora). Uvijek lako možete pronaći malo soli, te ju nositi u nekoj kutijici (tipa ona iz kinder jaja). Ili samo uskočite u more sa četkicom za zube. Neki pak ne koriste ništa, već četkaju na suho ili sa vodom. Moguće je i sam napraviti svoju pastu za zube: <http://www.wikihow.com/Make-Toothpaste>, bilo u formi paste ili praha sa sušenim biljem, a možete koristiti i sodu bikarobonu.

Osobna higijena; neki ljudi se peru bez sapuna. Kao alternativa, za odstranjivanje prljavština možete koristiti pepeo (super za smrdljive ruke ili pranje suđa) ili pijesak (super ako ste kraj mora gdje ima pjeska). Neki putnici kosu peru sa sodom bikarbonom, ili sve – tijelo, kosu i odjeću – peru sa običnim sapunom za rublje.

Odjeća; ne morate plaćati mašine na kovanice, ako umijete jeftino putovati, onda umijete i oprati pokoju majicu i rublje na ruke. Jedan od savjeta jest da gdje god stignete operete po jednu majicu i gaće i sušite tako da zakvačite na ruksak. Što se tiče odnosa žena i mjeseca; veoma dobra alternativa stalnom kupovanju uložaka i tampona (ovo nije savjet samo za putovanje) su silikonske čašice. Koncept možda zvuči čudno, i definitivno vam je potreban period privikavanja, ali jednom kada se naviknete, predivno je što ne morate brinuti o zalihama uložaka (em su skupi, em mogu biti nedostupni, em nisu baš ekološki), te vam je za održavanje higijene dovoljan pristup vodi, bilo iz špine ili iz boce dok kampirate.

6. POSLOVI PO PUTU

Ako pak postanete besparični i to vam se ne sviđa, možete probati naći posao. Ako se dovoljno smucate uokolo i pitate ljude, možete naći kojekakve poslice na crno. Ono čemu putnici često pribjeguju za širenje budžeta jesu poslovi sakupljanja plodova – Pickingjobs: <http://www.pickingjobs.com/>. No, nisu vam neke velike šanse pronalaska posla preko interneta, bolje je da odete u određenu zemlju prije sezone, raspitujete se uokolo i pronađete nešto. Ukoliko znate svirati, možete pokušati sa uličnim muziciranjem : <http://www.klubputnika.org/> > Servis > Iskustvenik > Kako-postati-ulicni-svirac.

Postoje također i tzv. „Working Holiday” vize za Kanadu, odnosno za SAD “Work & Travel” program. Sa tom vizom možete putovati po zemlji te legalno raditi, a ako poželite ostati u jednoj od tih zemalja, moguće je ako pronađete poslodavca koji bi vas htio zadržati na dulje vrijeme, te se tako prijavite za radnu vizu (ali u tom slučaju ste doslovno vizni rob tog poslodavca!). U tim zemljama, vrlo lako možete pronaći jednostavne poslove poput čišćenja, selidbe i slično, sezonske poslove, te nešto bolje plaćene poslove ako ste zanatlija!

7. OSTALI SAVJETI

Ovaj čika napisao je čitavu knjigu o življenju bez novca, može se pročitati na netu besplatno, samo na engleskom, doduše. *Moneyless Manifesto*:

<http://www.moneylessmanifesto.org/book/foreword-by-charles-eisenstein/> .

Život je moguć bez mobilnog telefona. Ako mijenjate zemlje čitavo vrijeme, posjedovanje takve sprave postaje veoma besmisleno i skupo, osim ako se ne koristi čisto za pristup besplatnom internetu. Korisno je, doduše, imati brojeve ljudi kod kojih planirate prenoćiti, budući da lako možete zamoliti nekoga na ulici da vam posudi svoj mobitel da pošaljete sms ili napravite kratki poziv ako se za isto pojavi nužnost. Kupovati mape također ne trebate, ako vam nije u budžetu. Vrlo jednostavan trik jest da se posavjetujete sa Googleom ili sa nečijom kartom (može i karta na bezinskoj ili u knjižnici), te zatim fotoaparatom (ako isti imate) fotografirate dio karte koji vam treba. Možete i nacrtati kakvu skicu ili napisati imena cesta i mjesta kroz koja planirate proći. Što se planova gradova tiče, besplatne karte možete dobiti ne samo u turističkim uredima, već i u bilo kojem hotelu bez da ste gost.

I naravno, dođite na naš forum: <http://www.klubputnika.org/forum> .

Lea Rezić
Jesen, 2014. godina